

SPORTIVE

Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Ekolojik Tutum Açısından Değerlendirilmesi

Ali BAYRAK¹ Mehmet DEMİREL¹

¹Necmettin Erbakan Üniversitesi, Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı, Konya/Türkiye

Orijinal Araştırma

Öz

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarını incelemek için katılımcıların; yaşı, cinsiyeti, sınıfı, refah düzeyi, boş zamanlarını nerelerde değerlendirdikleri, son bir yıl içinde doğada yapılan herhangi bir boş zaman etkinliğine katılıp katılmadıkları ve çevre ile ilgili herhangi bir gruba/topluluğa veya derneğe üye olup olmadıkları gibi değişkenlerin anlamları farklılıklar taşıyıp taşımadığını belirlemeye yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın evreni; Ankara ve Konya ilinde bulunan üniversite öğrencileridir. Araştırmanın örneklemini; Gazi Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde öğrenim gören 912 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; araştırmacılar tarafından belirlenen ve toplam 7 sorudan oluşturulan kişisel bilgi formunun yanı sıra Dunlop, Van Liere, Mertig ve Jones (2000) tarafından geliştirilen, Türkçe geçerliği ve güvenilirliği Demirel, Gürbüz ve Karaküçük (2009) tarafından yapılan "Yeni Ekolojik Paradigma" (NEP) kullanılmıştır. NEP, bireylerin doğa merkezli bir dünya görüşünü ne derece benimsediklerini belirlemeye yönelik bir ölçektir. Çalışmada elde edilen verilerin analizinde katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarını belirlemek için yüzde ve frekans tanımlayıcı istatistik yöntemleri ve verilerin istatistiksel analizinde tanımlayıcı istatistiksel modellerin yanı sıra t-testi, Anova, anlamlı grupların tespiti için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yöntemleri kullanılmıştır ($\alpha = 0.05$). Araştırmada elde edilen bulgulara göre yaş, cinsiyet, katılımcıların mekan tercihi ve herhangi bir çevre örgütüne üye olup olmadıkları değişkenlerine bakıldığında ekolojik tutumlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda katılımcıların ekolojik tutumlarında sınıf, refah düzeyi, son bir yılda katıldıkları etkinlikler göz önünde bulundurulduğunda anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Rekreasyon, Rekreasyon ve Çevre Etkileşimi, Çevresel Tutum

¹ Sorumlu Yazar: Ali BAYRAK bayrakali17@gmail.com

² Bu çalışma Ali BAYRAK tarafından hazırlanan ve Doç. Dr. Mehmet DEMİREL danışmanlığında yürütülmüş, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rekreasyon Yönetimi A.B.D. kapsamındaki Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

Evaluation of Participation In Recreation Activities in Terms of Ecological Attitude

Abstract

In this study, in order to examine the attitudes of university students towards the environment; A study was conducted to determine whether the meanings of variables such as age, gender, class, welfare level, where they spend their free time, whether they participated in any leisure time in nature in the last year, and whether they were members of any group/community or association related to the environment. research has been done. The universe of the research; They are university students in Ankara and Konya provinces. The sample of the research; It consists of 912 volunteer students studying at Gazi University, Ankara Hacı Bayram Veli University, Necmettin Erbakan University. As a data collection tool in the research; In addition to the personal information form, which was determined by the researchers and consisted of a total of 7 questions, the "New Ecological Paradigm" (NEP) developed by Dunlop, Van Liere, Mertig, and Jones (2000) and validated and reliable in Turkish by Demirel, Gürbüz, and Karakucuk (2009) was used. . NEP is a scale to determine the extent to which individuals adopt a nature-centered worldview. In the analysis of the data obtained in the study, percentage and frequency descriptive statistical methods were used to determine the distribution of personal information of the participants, and in addition to descriptive statistical models in the statistical analysis of the data, t-test, Anova, and Tukey HSD multiple comparison test methods were used for the determination of significant groups ($\alpha = 0.05$). According to the findings obtained in the research, when the variables of age, gender, venue preference of the participants and whether they are members of any environmental organization are examined, it is seen that there is no significant difference in their ecological attitudes. At the same time, it has been determined that there are significant differences in the ecological attitudes of the participants, considering their class, welfare level, and the activities they have attended in the last year.

Keywords: Environment, Recreation, Recreation and Environmental Interaction, Environmental Attitude

Giriş

Günümüzde teknoloji hızla gelişmekte, nüfus her geçen gün artmaktadır. Buna bağlı olarak üretim ve tüketim giderek daha da artmaktadır. Bundan dolayı bireylerin rekreasyon aktivitelerine katılacak boş zamanları giderek azalmakta ve gelişen bu şartlar insanların, rekreasyon aktivitelerine katılma arzusunu artırmaktadır (Karaküçük ve Akgül, 2016). Bireyler işten arta kalan vakitlerini iyi bir şekilde değerlendirebilmek, günün stresini atabilmek, monotonluktan uzaklaşabilmek amacıyla rekreasyonel faaliyetlere katılım sağlayabilmektedirler (Aksu vd., 2021; Aksu, vd., 2022; Demirel, vd., 2021; Kaya vd., 2021, Serdar vd., 2022).

Rekreasyon günümüzde herkesin ihtiyaç duyduğu faaliyetleri kapsayan genel bir kavramdır. Kentleşmenin giderek artması, yeşil alanların sayısının ve büyüklüğünün oldukça azalması ya da

kentlerden çok uzakta olması insanları doğadan oldukça uzaklaştırmıştır. Bu yeşil alanların giderek azalması, kentlerin her geçen gün büyümesi, çalışma stresi, monoton bir hayat tarzı, kentin gürültüsü ister istemez insanlarda, rekreasyon faaliyetlerine katılma isteği doğurmaktadır. Bireyler bu faaliyetlere katılarak monoton bir hayat tarzından ve stresten kendilerini bir nebze olsa uzaklaştırmakta ve kendilerini geliştirebilme fırsatı bulabilmektedirler (Karaküçük ve Akgül, 2016).

Rekreasyon faaliyetleri içinde yer alan açık hava rekreasyonu en çok tercih edilen aktiviteler arasında bulunmaktadır. İnsanların çevreyle olan etkileşimleri rekreatif faaliyetler sayesinde oldukça üst seviyelere kadar çıkabilmektedir. Çok fazla aktiviteyi (piknik yürüyüş, kuş gözlemciliği, kaya tırmanışı, konserler, sportif faaliyetlerin birçoğu, avcılık vb.) bünyesinde barındıran açık hava rekreasyonu, çevresel sorunları da beraberinde getirmektedir. Bireylerin açık alanda gerçekleştirdiği etkinlikler dikkat edilmediği takdirde çevreye çok büyük zarar verebilmektedir. Bu yüzden doğal çevrede gerçekleştirilen etkinlikler çok yönlü bir biçimde incelenmeli ve detaylı bir etkinlik planı yapılmalıdır. Böylece doğaya daha az zarar vermemiz mümkün olabilir. İnsanların doğaya zarar veren davranışlarına örnek verecek olursak; göl ve sahil kıyılarında yapılan rekreatif etkinliklerde buradaki kum tanelerinin arabaların tekerleklerine yapışması sonucu, kum taneleri tarım arazilerine kadar taşınmakta ve buda tarım arazilerinin verimliliğinin düşmesine neden olabilmektedir. Bunun yanında su kirliliği, vahşi yaşamın zarar görmesi ve bitkilerin zarar görmesi gibi olumsuz etkileri söylemek mümkündür (Karaküçük vd., 2017).

Çevre tüm canlı varlıkları çevreleyen, özellikleri sayesinde canlıların yaşamını olumlu veya olumsuz olarak etkileyebilen ve canlıların yaptığı en ufak bir eylemden etkilenebilen tüm faktörlerin toplamıdır. Doğal çevre ise insan eli değmeden doğal güçlerin oluşturduğu doğal varlıkları ifade eden bir kavramdır. Doğal çevrede bulunan kaynaklar, bilinçsiz olarak kullanılır ve bu kaynaklara zarar verilirse, doğal kaynaklar azalma ve hatta yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Dünyada ki tüm canlıların doğaya bağımlı olduğunu göz önünde bulundurursak doğal kaynakları korumalı ve onları bizden sonra gelecek nesillere en az zarar görmüş şekilde bırakmalıyız. Söz konusu bu korumayı ise sürdürülebilirlik kavramı ile yapmak mümkündür. Sürdürülebilirlik hali hazırda bulunan bir kaynağı gelecek nesillere en az zarar görmüş biçimde nasıl aktaracağımızı işleyen bir kavramdır (Yıldız vd., 2005). Bu bağlamda bireylerin aldıkları eğitimler çok önem taşımaktadır. Başlangıçta çocuklara gerek okulda gerekse ebeveynleri tarafından verilen eğitimler çok önemlidir ve aynı zamanda kalıcı olmaktadır. Ayrıca bu zamanın çocukları geleceğin eğitimcileri, anneler, babaları, yöneticileri veya iş sahibi bireyler olacağından zamanında onlara öğretilen, çevresel tutumları onlarda kendi çocuklarına, öğrencilerine ve gençlere aşılayacaklardır. Bu yüzden çevresel tutum ve eğitim doğal kaynakların sürdürülebilirliği için çok fazla önem taşımaktadır. Çevre kirliliğini önlemek ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlayarak gelecek nesillere aktarmak ancak bireylerin daha fazla bilinçlenmesi ile mümkün olabilir.

Verilmiş olan bilgilerden hareketle bu çalışma; rekreasyon faaliyetlerinin çevre ile etkileşimini araştırarak, rekreasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde çevrenin rolünü, rekreasyon faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkilerini ve bu faaliyetlere katılan bireylerin çevreye olan tutumlarını araştırmak, kişinin çevreye karşı olan tutumunda bazı faktörlerin farklılık yaratıp yaratmadığını ölçmek, aynı zamanda günümüzde giderek artan çevre sorunlarına değinmek ve bu sorunlara çözüm önerileri sunarak çevresel kirliliğin nedenlerini irdelemek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada; “Rekreasyon faaliyetlerinin doğal çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?”, “Üniversite öğrencilerinin çevreye olan tutumları yaş, cinsiyet ve demografik yapıya göre değişiklik göstermekte midir?” sorularına yanıt aramaya çalışılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni üniversite öğrencileri, örneklem grubu “Uygun Örneklem” yöntemi kullanılarak, Gazi Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi’ inde öğrenim gören ve gönüllü olarak çalışmaya katılan toplam 912 kişiden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; araştırmacılar tarafından belirlenen ve toplam 7 sorudan oluşturulan kişisel bilgi formunun yanı sıra (Dunlop vd., 2000) tarafından geliştirilen, Türkçe geçerliği ve güvenilirliği (Demirel vd., 2009) tarafından yapılan “Yeni Ekolojik Paradigma” (NEP) kullanılmıştır. NEP, bireylerin doğa merkezli bir dünya görüşünü ne derece benimsediklerini belirlemeye yönelik bir ölçektir. Doğa merkezli görüş; doğal çevreyi, insanın doğa üzerinde egemen olduğu bir yapıda değil; insanlar, hayvanlar ve diğer tüm organik ve inorganik varlıklardan oluşan bir bütün olarak algılama eğilimidir. Bu görüş, insan ve doğal çevre arasında bir üstünlük ve denetim ilişkisinin yerine, bir karşılıklı eşitlik ilişkisi öngörmekte; insan refahı için doğal kaynakların sınırsız kullanımına karşı durup, doğaya saygılı bir işbirliğini benimsemektedir (Tuna, 2006). Ölçekte yer alan ifadelerin yanıtlanmasında kullanılan derecelendirme ölçeğinde, “1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum ve 5=Kesinlikle Katılıyorum” olmak üzere 5’li likert tipindedir. Ölçek toplam 12 madde ve tek alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek toplam güvenilirlik katsayısı ise .583 olarak bulunmuştur. Bu güvenilirlik katsayıları, ölçeklerin bu çalışma için güvenilir ve uygun olduğunu göstermektedir. Anket araştırmacı tarafından yüz yüze anket tekniği kullanılarak Ankara ve Konya ilinde öğrenim gören üniversite öğrencileri arasında örneklem olarak belirtilen gruba uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programında değerlendirilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin analizinde katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarını belirlemek için yüzde ve frekans tanımlayıcı istatistik yöntemleri, verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucu verilerin normal bir dağılıma sahip olduğu belirlenmiştir. Jondeau ve Rockinger (2003)’ e göre alt boyutların çarpıklık ve basıklık katsayılarının +3 ile -3 arasında değiştiğinde bu alt boyutlarında normal dağılım parametrelerine uygun şartlar taşıdığını belirtmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde tanımlayıcı istatistiksel modellerin yanı sıra t-testi, Anova, anlamlı grupların tespiti için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yöntemleri kullanılmıştır ($\alpha = 0.05$).

Araştırmanın Yayın Etiği

Araştırma için, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu’nun 13.11.2020 tarihli, 2020/56 karar numarasıyla çalışmanın etik uygunluk onayı alınmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

	Değişkenler	f	%
Yaş	17-20 Yaş	384	42,1
	21-24 Yaş	383	42,0
	25 Yaş ve Üzeri	145	15,9
	Toplam	912	100,0
Cinsiyet	Kadın	442	48,5
	Erkek	470	51,5
	Toplam	912	100,0
Sınıf	1. Sınıf	305	33,4
	2. Sınıf	205	22,5
	3. Sınıf	224	24,6
	4. Sınıf	178	19,5
	Toplam	912	100,0
Refah Düzeyi	Çok Kötü	54	5,9
	Kötü	133	14,6
	Normal	458	50,2
	İyi	215	23,6
	Çok İyi	52	5,7
Toplam	912	100,0	
Boş Zamanlarınızı Genellikle Nerelerde Değerlendiriyorsunuz?	Açık Alanlar	398	43,6
	Kapalı Alanlar	514	56,4
	Toplam	912	100,0
Son 1 Yıl İçinde Doğada Yapılan Herhangi Bir Etkinliğe Katıldınız mı?	Evet	499	54,7
	Hayır	413	45,3
	Toplam	912	100,0
Çevre İle İlgili Herhangi Bir Topluluğa Üyemisiniz?	Evet	202	22,1
	Hayır	710	77,9
	Toplam	912	100,0

Tablo 1’ de görüldüğü gibi, araştırma kapsamında yer alan katılımcıların, %42.1’ inin 17-20 yaş grubunda olduğu, %51.5’inin erkek, %33.4.’ünün 1. Sınıf öğrencisi olduğu, %50.2’sinin normal refah düzeyine sahip olduğu, %56.4’ünün boş zamanlarını genellikle kapalı mekânlarda geçirmeyi tercih ettiği, %54.’sinin son 1 yıl içinde doğada yapılan etkinliklere katıldığı ve % 77.9’unun çevre ile ilgili bir topluluğa üye olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeğine İlişkin Anova Testi Tablosu

Ölçek	Değişken	Ort.	Ss	F	p
Ekolojik Paradigma Ölçeği	17-20 Yaş	3,6860	,46817	2,623	,073
	21-24 Yaş	3,6488	,43155		
	25 Yaş ve Üzeri	3,5879	,41081		

Yaş değişkenine göre yeni ekolojik paradigma ölçeği Anova Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>0.05$).

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeğine İlişkin T-Testi Tablosu

Ölçek	Değişken	Ort.	Ss	t	p
Ekolojik Paradigma Ölçeği	Kadın	3,6305	,41956	-1,602	,110
	Erkek	3,6777	,46702		

Cinsiyet değişkenine göre yeni ekolojik paradigma ölçeği T Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeğine İlişkin Anova Testi Tablosu

Ölçek	Değişken	Ort.	Ss	F	p	Tukey
Ekolojik Paradigma Ölçeği	1. Sınıf	3,7107	,48742	5,175	,002	1-3*
	2. Sınıf	3,6663	,37455			
	3. Sınıf	3,5595	,44761			
	4. Sınıf	3,6657	,42436			

Sınıf değişkenine göre yeni ekolojik paradigma ölçeği Anova Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farkın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise anlamlı farkın 1. ile 3. sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır ($p<0.05$).

Tablo 5. Katılımcıların Refah Düzeyi Değişkenine Göre Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeğine İlişkin Anova Testi Tablosu

Ölçek	Değişken	Ort.	Ss	F	p	Tukey
Ekolojik Paradigma Ölçeği	Çok Kötü	3,5648	,60129	3,666	,006	3-2*
	Kötü	3,5420	,45083			
	Normal	3,6750	,45144			

	İyi	3,7054	,38910
	Çok İyi	3,6490	,34392

Refah düzeyi değişkenine göre yeni ekolojik paradigma ölçeği Anova Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farkın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise anlamlı farkın refah düzeyi kötü olanlar ile normal ve iyi olanlardan kaynaklandığı belirlenmiştir ($p < 0.05$).

Tablo 6. Katılımcıların Boş Zamanlarını Değerlendirdikleri Yer Değişkenine Göre Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeğine İlişkin T-Testi Tablosu

Ölçek	Değişken	Ort.	Ss	t	p
Ekolojik Paradigma Ölçeği	Açık Alan	3,6533	,46655	-,091	,928
	Kapalı Alan	3,6560	,42808		

Boş zaman değerlendirme mekan tercihi değişkeni ile yeni ekolojik paradigma ölçeği T Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır ($p > 0.05$).

Tablo 7. Katılımcıların Son 1 Yıl İçerisinde Doğada Yapılan Etkinliklere Katılım Durumu Değişkenine Göre Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeğine İlişkin T-Testi Tablosu

Ölçek	Değişken	Ort.	Ss	t	p
Ekolojik Paradigma Ölçeği	Evet	3,6947	,43768	2,992	,003
	Hayır	3,6065	,44957		

Katılımcıların son 1 yıl içerisinde doğada yapılan etkinliklere katılım durumu değişkeni ile yeni ekolojik paradigma ölçeği T Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Ortalamalar dikkate alındığında anlamlı farkın doğada yapılan etkinliklere katılım gösterenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo:8 Katılımcıların Çevre ile İlgili Bir Dernek yâda Topluluğa Üye Olma Durumu Değişkenine Göre Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeğine İlişkin T-Testi Tablosu

Ölçek	Değişken	Ort.	Ss	t	p
Ekolojik Paradigma Ölçeği	Evet	3,6654	,45260	,385	,700
	Hayır	3,6518	,44313		

Katılımcıların çevre ile ilgili bir dernek ya da topluluğa üye olma değişkeni ile yeni ekolojik paradigma ölçeği T Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Yapılan bu çalışmada yeni ekolojik paradigma ölçeği ile elde edilen bilgiler incelenmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgular literatür ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. “Yeni Ekolojik Paradigma”

ölçeğinin alt boyutları ile yaş, cinsiyet, katılımcının öğrenim gördüğü sınıf, refah düzeyi, boş zamanlarını genel olarak nerelerde değerlendirdiği, son bir yıl içerisinde doğada yapılan herhangi bir boş zaman değerlendirme etkinliğine katılıp katılmadığı ve çevre ile ilgili herhangi bir gruba, topluluğa veya derneğe üye olma durumu' çevreye karşı olan tutumda farklılık yaratıp yaratmadığını ölçmek için inceleme yapılmıştır.

Tablo 1' de görüldüğü gibi, araştırma kapsamında yer alan katılımcıların, %42.1' inin 17-20 yaş grubunda olduğu, %42.0'ünün 21-24 yaş grubunda olduğunu, %15.9'unun 25 yaş ve üzeri yaş grubunda olduğu, %51.5'inin erkek, %48.5'inin kadın, %33.4.6'ünün 1. Sınıf öğrencisi olduğu, %22,5'inin 2. Sınıf öğrencisi olduğu, %24.6'sının 3. Sınıf öğrencisi olduğu, %19.5'inin 4. Sınıf öğrencisi olduğu, %5.9'unun refah düzeyinin çok kötü olduğu, %14.6'sının refah düzeyinin kötü olduğu, %50.2'sinin refah düzeyinin normal olduğunu, %23.6'sının refah düzeyinin iyi olduğu, %5.6'sının refah düzeyinin çok iyi olduğu, %56.4'ünün boş zamanlarını genellikle kapalı mekanlarda geçirmeyi tercih ettiği, %43.6'sının boş zamanlarını genellikle açık alanlarda geçirmeyi tercih ettiği, %54.7'sinin son 1 yıl içinde doğada yapılan etkinliklere katıldığı, %45.3'ünün son 1 yıl içinde doğada yapılan etkinliklere katılmadığı, % 77.9'unun çevre ile ilgili bir topluluğa üye olmadığı ve %22.1'inin çevre ile ilgili bir topluluğa üye olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2' de görüldüğü gibi. yaş değişkenine göre yeni ekolojik paradigma ölçeği Anova Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>0.05$).

Demirel (2009) tarafında yapılan "Rekreasyonel Etkinliklere Katılım ve Çevresel Duyarlılık" adlı doktora tezinde üniversite öğrencilerinin yaşlarına göre çevresel sorunlara karşı duyarlılıklarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmadaki elde edilen sonuç, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Şahin ve Doğru (2018) tarafından okul öncesi öğretmen adaylarına yapılan bir çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutum puanlarının yaşlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, okul öncesi öğretmen adaylarının yaşlarının çevre sorunlarına yönelik tutumları üzerinde bir etkisi olmadığı belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmadaki elde edilen sonuç, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Çınar ve diğerleri (2015) tarafında yapılan bir çalışmada öğrencilerin yaş gruplarına göre çevre tutum ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu bu çalışmada elde edilen sonuç, bizim çalışmamızın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Tablo 3' de görüldüğü gibi, cinsiyet değişkenine göre yeni ekolojik paradigma ölçeği T Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>0.05$).

Demirel ve diğerleri (2009) tarafından gerçekleştirilen ve örneklem grubu üniversite öğrencileri olan "Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Çevreye Yönelik Tutum Üzerindeki Etkisi ve Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği' nin Geçerliliği ve Güvenirliği" adlı bir çalışmada araştırma sonucuna göre; üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarında cinsiyete göre farklılık görülmemiştir. Yapılan bu çalışmada elde edilen sonuç, araştırmanın bulgularını destekler biçimdedir. (Genç ve Genç, 2013) tarafından yapılan "Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi" adlı bir çalışmada araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumlarında cinsiyete göre farklılık görülmemiştir. Söz konusu çalışmada elde edilen sonuç, araştırmanın bulgularını destekler biçimdedir. Esen (2011) tarafından yapılan "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Çevreye Yönelik Bilgi ve Tutumlarının İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde araştırma sonuçlarına

göre cinsiyet faktörünün çevreye yönelik tutumda anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmada elde edilen sonuç, araştırmanın bulgularını destekler biçimdedir. Teyfur (2016) tarafından yapılan bir çalışmada tutum ölçeğinden alınan puan sonucu çevreye yönelik bilinç düzeyinin cinsiyet yönünde aynı olduğunu tespit edilmiştir. Bulgulara göre çevre bilinci bakımından kız ve erkekler arasında anlamlı farkın olmadığı sonucuna varılmıştır. Yapılan bu çalışmada elde edilen sonuç, araştırmanın bulgularını destekler biçimdedir. Ek ve diğerleri (2009) tarafından yapılan “*Adnan Menderes Üniversitesinin Farklı Akademik Alanlarında Öğrenim Gören İlk ve Son Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları ve Duyarlılıkları*” adlı çalışmada öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik tutumları ve duyarlılıklarında yaş ve cinsiyet açısından anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada, yapılan bu çalışmaya göre aksi yönde sonuçlar tespit edilmiştir. Erol (2005) tarafından ikinci sınıf öğrencilerine yapılan bir çalışmada, öğrencilerin çevre ve çevre sorunlarına yönelik tutumlarının onların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre farklılıklar gösterdiği dikkat çekmektedir. Kız öğrencilerin tutumları erkek öğrencilere göre, yaşı büyük olan öğrencilerin yaşı küçük olanlara göre daha olumlu tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada, yapılan bu çalışmaya göre aksi yönde sonuçlar tespit edilmiştir. Fransson ve Garlin (1999) yaptıkları çalışmada kadınların erkeklere göre çevreye yönelik tutumlarında daha duyarlı oldukları ortaya çıkmıştır. Söz konusu çalışmada, yapılan bu çalışmaya göre aksi yönde sonuçlar tespit edilmiştir.

Tablo 4’ de görüldüğü gibi, sınıf değişkenine göre yeni ekolojik paradigma ölçeği Anova Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farkın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise anlamlı farkın 1. ile 3. sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır ($p < 0.05$).

Altunoğlu (2010) tarafından yapılan yüksek lisans tezinde öğrencilerin çevreye karşı olan tutumları ölçmek için “Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği” uygulanmış ve bulgulara göre öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmada elde edilen sonuç, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Gök (2012) İlköğretim öğrencilerinin çevre tutum düzeylerinde 6. 7. ve 8. sınıflar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ancak 6. sınıf öğrencilerinin çevre tutum puanları 7. ve 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun, çevre bilgisine yönelik derslerden kaynaklandığını tespit etmişlerdir. Söz konusu bu çalışma ile bizim çalışmamızın, araştırma grupları arasında farklılık olsa bile her iki çalışmanın bulguları paralellik göstermektedir. Sayan (2013) tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyleri ile çevresel tutum puan ortalaması arasında çok ileri düzeyde anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Söz konusu bu çalışma, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Tablo 5’ de görüldüğü gibi, refah düzeyi değişkenine göre yeni ekolojik paradigma ölçeği Anova Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farkın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise anlamlı farkın refah düzeyi kötü olanlar ile normal ve iyi olanlardan kaynaklandığı belirlenmiştir ($p < 0.05$).

Demirel (2009) tarafında yapılan “*Rekreasyonel Etkinliklere Katılım ve Çevresel Duyarlılık*” adlı doktora tezinde üniversite öğrencilerinin refah düzeylerine göre çevresel sorunlara karşı duyarlılıklarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmadaki elde edilen sonuç, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Şama (1997) tarafında üniversite öğrencilerine

yapılan bir araştırmaya göre gelir ile çevresel tutumlar arasındaki ilişkiye bakıldığında, orta ve ortaya yakın bir gelir grubuna giren öğrencilerin, düşük gelirlilerden daha olumlu tutum geliştirdiği tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmada elde edilen sonuç, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Araştırma bulgularının aksi yönüne, Altunoğlu (2010) tarafından yapılan bir çalışmada 1401-1700 TL aylık ortalama gelir grubunda yer alan öğrencilerin Yeni Ekolojik Paradigma ölçeğinden aldıkları ortalamaların 3,68 olduğu görülmüştür. 1701-2000 TL aylık gelir grubunda bulunan öğrencilerin ortalamalarının 3,67 olduğu görülmüştür. 801-1100 TL aylık gelir gurubunda yer alan öğrencilerin ortalamalarının 3,65 ve 2000 TL'nin üzerindeki aylık gelir grubunda bulunan öğrencilerin ortalamalarının ise 3,64 olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılan öğrencilerden 1101-1400 TL gelir grubunda yer alanlar ile 500 TL'nin altında aylık gelire sahip ailelerden gelen öğrencilerin Yeni Ekolojik Paradigma ölçeğinden aldıkları ortalamaların 3,58 olduğu belirlenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde Yeni Ekolojik Paradigma ölçeğinden alınan ortalamalar arasında aylık ortalama gelir grupları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada, yapılan bu çalışmaya göre aksi yönde sonuçlar tespit edilmiştir.

Tablo 6' de görüldüğü gibi, boş zaman değerlendirme mekân tercihi değişkeni ile yeni ekolojik paradigma ölçeği T Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>0.05$). Timur ve diğerleri (2013) tarafından yapılan "*İlköğretim Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi ve Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi*" adlı çalışmada boş zamanlarında doğal alanlara çok sık giden öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumları nadiren giden öğretmen adaylarından daha göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu bu çalışmanın bulguları, araştırmanın bulguları ile örtüşmemektedir.

Tablo 7' de görüldüğü gibi, katılımcıların son 1 yıl içerisinde doğada yapılan etkinliklere katılım durumu değişkeni ile yeni ekolojik paradigma ölçeği T Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Ortalamalar dikkate alındığında anlamlı farkın doğada yapılan etkinliklere iştirak eden katılımcılardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ek ve diğerleri (2009) tarafından yapılan bir araştırmada, çevre ile ilgili düzenlenen herhangi bir aktiviteye katılan öğrenciler ile katılmayan öğrencilerin çevresel tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Aktivitelere yer alan öğrencilerin Çevresel Tutum Ölçeği puan ortalamaları aktivitelere katılmayan öğrencilere göre daha yüksektir. Söz konusu çalışmada elde edilen bulgular, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Sayan (2013) tarafından yapılan "*Hemşirelik Öğrencilerinin Çevresel Risk Algısı ve Çevresel Tutumlarının Belirlenmesi*" adlı yüksek lisans tezinde, öğrencilerin herhangi bir çevre kuruluşunun çevresel aktivitesine katılma durumu ile çevresel risk algısı ve çevresel tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir. Söz konusu bu çalışmada elde edilen sonuçlar, araştırmanın bulguları ile örtüşmemektedir. Demirel ve diğerleri (2009) tarafından gerçekleştirilen ve örneklem grubu üniversite öğrencileri olan "*Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Çevreye Yönelik Tutum Üzerindeki Etkisi ve Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği'nin Geçerliliği ve Güvenirliği*" adlı bir çalışmada araştırma sonucuna göre; üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarında, doğa sporları etkinliklerine katılım durumuna göre çevresel tutumlarında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu bu çalışmada elde edilen sonuçlar, araştırmanın bulguları ile örtüşmemektedir.

Tablo 8' de görüldüğü gibi, katılımcıların çevre ile ilgili bir dernek ya da topluluğa üye olma değişkeni ile yeni ekolojik paradigma ölçeği T Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olmadığı

belirlenmiştir ($p>0.05$). Önder (2015) tarafından yapılan bir araştırmada öğrencilerin okulunda kulüp olması ile kulüp olmamasının öğrencilerin çevresel tutumları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaştırmıştır. Aynı çalışmada elde edilen bir bulguya göre öğrencilerin çevre yâda izci kampına katılma veya katılmama durumunun çevre tutumları üzerinde anlamlı bir farka sebep olmadığı bulgusu tespit edilmiştir. Söz konusu bu çalışma, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Sayan (2013) tarafından yapılan “*Hemşirelik Öğrencilerinin Çevresel Risk Algısı ve Çevresel Tutumlarının Belirlenmesi*” adlı yüksek lisans tezinde, öğrencilerin herhangi bir çevre kuruluşuna üye olma durumunun çevresel risk algısı ve çevresel tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir. Söz konusu bu çalışma, araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir.

Rekreasyon bireylerin boş zamanlarında kendilerini yenilemek ve rahatlamak amacıyla yaptıkları boş zaman etkinlikleridir. Bu bağlamda doğal çevrede yapılan herhangi bir etkinliğin, rekreasyonla doğrudan ilişki bulunabilmektedir. Rekreasyon etkinliklerinin birçok çeşidi bulunmaktadır. Bunların arasında en çok tercih edilen faaliyetlerin çoğu doğal çevrelerde yapılmaktadır. İnsanların doğayla iç içe yaşaması ve rekreasyon etkinliklerini doğal çevrede uygulamaları bazı olumlu veya olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Bu kapsamda insanların rekreatif faaliyetlerini doğal çevrelerde gerçekleştirmeleri açısından rekreasyon ve çevre ilişkisinin incelenmesi gerekmektedir. Aynı zamanda insanlara çevre bilincini aşılmalı ve daha bilinçli bireyler haline dönüştürmeliyiz özellikle de bu durum doğal kaynakların sürdürülebilirliği için oldukça fazla önem arz etmektedir (Kement, 2015).

Rekreasyon faaliyetlerini doğaya olumsuz etkilerinin olduğu kadar olumlu etkileri de vardır. Bunlara örnek verecek olursak bir bölgede rekreasyon talebinin artması sonucu kent içindeki ve kent dışındaki halka açık yeşil alanlar isteğe göre düzenlenmekte ve bu sayede daha estetik ve düzgün bir görünüme kavuşabilmektedir, yapılan etkinliklerde sonrasında kalan yiyecekler ile hayvanlar beslenebilmekte, insanların çevre bilinçleri rekreatif etkinlikler sayesinde gelişmekte ve çevreye daha duyarlı davranabilmektedirler, aynı zamanda etkinliğin yapılacağı bölgede ekonomik hareketlenme meydana gelebilmektedir (Kement, 2015).

Sonuç olarak rekreasyon faaliyetleri insanların hem bireysel hem de toplumsal yönden ihtiyaç duyduğu bir gelişim aracıdır ve rekreatif etkinliklerin yapılması için doğal çevreler en çok tercih edilen mekanların arasında yer almaktadır. Ama yapılan bu etkinlikler bilinçsiz olarak uygulanırsa doğal kaynaklar zarar görmekte ve neredeyse yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedirler. Yeni ekolojik paradigma ölçeğinden elde edilen bilgilere göre, rekreasyon etkinliklerine katılan üniversite öğrencilerinin çevresel tutumunda yaş ve cinsiyet değişkeninin test sonuçlarına göre anlamlı farklılık içermediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ve refah düzeyi değişkenlerinin yapılan test sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar içerdiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda katılımcıların açık alan etkinliklerine ilgisinin olduğu kadar kapalı alanda yapılan etkinliklere ilgisinin olduğu, katılımcıların çoğunun son bir yıl içinde doğada yapılan herhangi bir etkinliğe katıldığı tespit edilmiştir. Fakat doğada yapılan etkinliklere katılan kişilerin büyük bir farkla çoğunun herhangi bir çevre kuruluşuna üye olmadığı gözlemlenmiştir.

Etik Kurul İzni ile İlgili Bilgiler

Kurul Adı: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu.

Tarih:13/11/2020

Sayı/Karar No: 02/2020-56

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Araştırma Dizaynı: AB, MD. İstatiksel analiz: MD. Makalenin Hazırlanması AB, MD. Verilerin Toplanması: AB.

Çıkar Çatışması:

Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır

Kaynakça

- Aksu, H. S., Güneş, S. G., ve Kaya, A. (2022). Covid-19 Küresel Salgını Sürecinde Rekreasyona Aktif Katılımın Yalnızlık Algısına Etkisi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(2), 83-97.
- Aksu, H. S., Harmandar Demirel, D., Kaya, A., ve Demirel, M. (2021). E-Spor Faaliyetlerinin Rekreasyon ve Spor Açısından Değerlendirilmesi., A. Kaya ve S. Uslu (Editör), *Akademik Serbest Zaman ve Rekreasyon Araştırmaları* (ss. 23-40). Konya: NEÜ Yayınları.
- Altunoğlu, B.D. (2010). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Çevre Risk Algısı*. Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çınar, N., Akduran, F., Cemile, D., Altınkaynak, S. (2015). *Hemşirelik Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları*. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Sempozyum Özel Sayı: 249.
- Demirel M. (2009). *Rekreasyonel Etkinliklere Katılım ve Çevresel Duyarlılık*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Demirel, M., Aksu, H.S., ve Kaya, A. (2021). Rekreasyon ve Çevre. Güneş S.G., & Varol, F. (Ed.). *Rekreasyon: Disiplinlerarası Yaklaşım ve Örnek Olaylar içinde* (ss. 87-109). Ankara: Nobel Kitabevi.
- Demirel, M., Gürbüz, B. ve Karaküçük, S. (2009). *Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Çevreye Yönelik Tutum Üzerindeki Etkisi ve Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği'nin Geçerliliği ve Güvenirliği*. *Sportive Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2): 47-50.
- Dunlop, R., E., Van Liere, K., D., Mertig, A., G., Jones, R., E., (2000). *Measuring Endorsement Of The New Ecological Paradigm: A Revised NEP Scale*, *Journal of Social Issues*, 56(3): 425-442.
- Ek, H. S., Kılıç, N., Ögdüm, P. ve Düzgün G. (2009). *Adnan Menderes Üniversitesi'nin Farklı Akademik Alanlarında Öğrenim Gören İlk ve Son Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları ve Duyarlılıkları*. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1): 132.
- Erol, G.H. (2005). *Sınıf Öğretmenliği İkinci Sınıf Öğrencilerinin Çevre ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları*. Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Esen, T. (2011). *Üstün Öğrencilerin Çevreye Yönelik Bilgi ve Tutumlarının İncelenmesi*. Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman.
- Fransson, N., Garling, T. (1999). *Environmental Concern: Conceptual Definitions, Measurement Methods And Research Findings*, *Journal Of Environmental Psychology*, 19: 369-382.
- Genç, M., ve Genç, T. (2013). *Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi*. *Asya Eğitim Dergisi*, 1(1): 16.
- Gök, E. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Bilgisi ve Çevresel Tutumları Üzerine Alan Araştırması*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Jondeau E., and Rockinger M. (2003). *Conditional Volatility, Skewness, And Kurtosis: Existence, Persistence, and Comovements*. *Journal of Economic Dynamics & Control*, 27: 1699 – 1737.
- Karaküçük, S., Akgül, B.M. (2016). *Ekorekreasyon Rekreasyon ve Çevre*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S., Ardahan, F., Çetinkata, G., Akgül, B. M., ve Kalkan, A.K. (2017). *Açık Alan Rekreasyonu*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kaya, A., Harmandar Demirel, D., ve Demirel, M. (2021). Ciddi Serbest Zaman ve Rekreasyon Uzmanlığı Arasındaki İlişkinin Kavramsal Açıda İncelenmesi. Kaya, A., ve Uslu, S. (Ed.), *Akademik Serbest Zaman ve Rekreasyon Araştırmaları içinde* (ss. 4-22). Konya: NEÜ Yayınları.
- Kement, Ü. (2015). *Doğaya Yönelik Gerçekleştirilen Rekreatif Etkinliklerde Tüketicilerin Çevre Dostu Rekreasyon Davranışlarının İncelenmesi: Kamping Örneği*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara

- Önder, R. (2015). *İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Tutumlarının Belirlenmesi*. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1): 122-123.
- Sayan, B. (2013). *Hemşirelik Öğrencilerinin Çevresel Risk Algısı ve Çevresel Tutumlarının Belirlenmesi*. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Serdar, E., Demirel, M., Demirel, D. H., ve Kaya, A. (2022). The Relationship between Leisure Attitude and Smart Phone Addiction: Example of Sports Science Students. TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology, 21(1), 180-186.
- Şahin, H.G., ve Doğru, S. (2018). *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına İlişkin Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi*. Elementary Education Online, 17 (3): 1412.
- Şama, E. (1997). *Üniversite Gençliğinin Çevre ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Teyfur, E. (2016). *Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeğine Göre Koruma Alanlarında Yaşayan Lise Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Örneği (Datça Örneği)*. Turkish Journal Of Educationnal Studies, 3(2): 77.
- Timur, S., Yılmaz, Ş., ve Timur, B. (2013). *İlköğretim Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi Ve Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 14(2): 199.
- Tuna, M. (2006). *Türkiye’de Çevrecilik: Türkiye’de Çevreye İlişkin Toplumsal Eğilimler*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş., ve Yılmaz, M. (2005). *Çevre Bilimi Genişletilmiş 2. Baskı*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.